

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdistyslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdistyslain muuttamisesta (HE 200/2022 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Mika Björklund, työ- ja elinkeinoministeriö
- poliisitarkastaja Jari Yli-Pelkonen, Poliisihallitus
- johtava asiantuntija Mia Keskinen, Verohallinto
- lakimies Patrik Metsätähti, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- päälakimies Timo Koskinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- talous- ja hallintojohtaja Juuso Luomala, Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry
- erityisasiantuntija Petri Heikkinen, Suomen Olympiakomitea ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- valtiovarainministeriö
- keskusrikospoliisi
- Poliisihallitus
- Patenti- ja rekisterihallitus
- Akava ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- STTK ry
- Kansallinen Kokoomus r.p.
- Suomen Keskusta r.p.
- Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p.
- Vasemmistoliitto r.p.
- Vihreä liitto r.p.
- professori Heikki Halila
- yliopistonlehtori, HTT, OTT, YTM, julkisoikeuden dosentti Matti Muukkonen

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2022 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdistyslakia digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämiseksi jäseneksi ottamisessa ja eroilmoituksen vastaanottamisessa. Esityksessä on otettu huomioon hallitusohjelman kirjaukset jäsen- ja liittoäänestyksen käytön helpottamisesta yhdistyksen hallituksen puheenjohtajan ja muiden jäsenten valinnassa. Esitys edistää hallitusohjelman tavoitteita myös helpottamalla digitalisoinnin mahdollisuuksien käyttöönottoa.

Pienimuotoisen kansalaistoiminnan hallinnollisen taakan keventämiseksi sallitaan kirjanpitolakia kevyempi tilinpito sellaiselle yhdistykselle, jonka vuosituotot ovat enintään 30 000 euroa ja joka ei harjoita liiketoimintaa. Tarkemmat säännökset tällaisen tilinpidon järjestelyistä ja sisällöstä sekä tilinpidon kaavoista ja vuosilaskelman sisällöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Yhdistyslain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Kevyemmän tilinpidon sääntelyä voi soveltaa aikaisintaan 1.7.2023 alkavalla tilikaudella.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksessä on kyse yhdistyslain muutoksista, jotka liittyvät erityisesti digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämiseen jäseneksi ottamisessa ja eroilmoituksen vastaanottamisessa, jäsen- ja liittoäänestyksen käytön helpottamiseen yhdistyksen hallituksen puheenjohtajan ja muiden jäsenten valinnassa sekä pienimuotoisen kansalaistoiminnan kevyempään tilinpitoon.

Esityksen perustelujen mukaan (s. 13) tavoitteena on, että kansalaistoiminnan muodoissa tapahtuneet muutokset otetaan paremmin huomioon kansalaistoiminnan yhteisömuotoja koskevassa lainsäädännössä. Tavoitteena on toimintamahdollisuuksien hallittu lisääminen siten, että yhdistykset voivat itse päättää tarpeitaan vastaavien uusien mahdollisuuksien käyttöönotosta sekä oman harkintansa mukaan myös toimintaympäristön muutokseen mukautumisesta. Esityksen mukaan tarve on uusien vaihtoehtoisten keinojen sallimiseen, ei sen sijaan uuteen pakottavaan yhteisölainsäädäntöön.

Yksi esityksen keskeisistä ehdotuksista on päätösvallan delegointi jäsenasioissa (lakiehdotuksen 12 ja 13 §). Yhdistyksen hallinnon helpottamiseksi esityksessä laajennetaan ja selvennetään päätösvallan delegointimahdollisuuksia jäseneksi ottamisen ja eroilmoitusten vastaanottamisen osalta. Jäseneksi ottamisen osalta delegointi edellyttää sääntömääräystä, jonka mukaan hallitus päättää jäsenten hyväksymismenettelystä ja hyväksymisen edellytyksistä (yhdistyksen sääntöjen rajoissa). Lisäksi eroilmoituksen vastaanottamisen osalta mahdollisia järjestelyjä selvennetään laissa nykykäytäntöjä vastaaviksi.

Keskeinen esityksessä ehdotettu muutos liittyy myös jäsen- ja liittoäänestyksiin. Esityksen mukaan (lakiehdotuksen 17 ja 19 §) jatkossa sallitaan jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajan ja hallituksen muidenkin jäsenten valitsemiseksi, jos siitä on määräys yhdistyksen säännöissä. Säännöissä voi myös määrätä, että osa hallituksen jäsenistä valitaan perinteisessä tai etäkokouksessa ja osa valitaan jäsen- tai liittoäänestyksellä (ks. HE, s. 13).

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2022 vp

Esityksessä ehdotetaan myös säännöksiä, joilla nimenomaisesti sallitaan yhdistyksen hallituksen päätöksenteko kokousta pitämättä (lakiehdotuksen 35 §). Esityksessä katsotaan (s. 13), että laajempi hallituksen päätöksenteon sääntely yhdistyslaissa ei ole tarpeen. Hallituksen päätös kokousta pitämättä voidaan tehdä sähköpostitse tai muuten varsinaista kokousta pitämättä hallituksen päättämällä tavalla.

Edelleen esityksessä ehdotetaan yhdistyslakiin kirjanpitolakia kevyempää tilinpitomallia, jota pienet yhdistykset voivat soveltaa kirjanpitolain sijasta (lakiehdotuksen 37 a §). Esityksen perustelujen mukaan (HE, s. 14) ehdotus sisältää mahdollisimman kevyen ja samalla näiden pienten toimijoiden sidosryhmien tarpeet yleensä tyydyttävän tilinpidon säännösten. Esityksessä ehdotetaan, että tilinpitomalli on mahdollinen yhdistykselle, jonka saamien avustusten ja muiden tulojen yhteenlaskettu määrä (liikevaihto) tilikaudelta on enintään 30 000 euroa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä kaudella. Liiketoimintaa harjoittavan yhdistyksen on kuitenkin aina sovellettava kirjanpitolakia. Kevyempi tilinpito voidaan esityksen mukaan käytännössä perustaa pitkälti pankin (sähköiseen) tiliote- ja tilitapahtumatietoihin.

Esityksessä ehdotetaan myös yhdistyksen purkamiseen liittyvän selvitysmenettelyn yksinkertaistamista (lakiehdotuksen 40 §). Yhdistyksen purkamiseen liittyvää selvitysmenettelyä ehdotetaan kevennettäväksi siten, että yhdistyslain 40 §:n 3 momentin nimenomainen säännös selvitysmiehen velvollisuudesta yhdistyksen kokouksen koolle kutumisesta loppuselvityksen hyväksymistä varten kumotaan. Säännöksen kumoamisesta huolimatta yhdistysten jäsenten määrävähemmistöllä on yleisen kokouksen koolle kutumista koskevan säännöksen (YhdL 20 §:n 2 momentti) perusteella oikeus vaatia loppuselvityksen käsittelyä kokouksessa. Koska purkautuvan yhdistyksen jäsenellä tai muulla, jota purkautuminen koskee (esim. jäljelle jääviin varoihin sääntömääräyksen perusteella oikeutettu) voi olla tarve saada tietoja selvitystoimenpiteistä ja niiden jälkeen jäljelle jääneistä varoista, ehdotetaan laissa säädettäväksi selvitysmiehen velvollisuudesta loppuselvityksen säilyttämisen lisäksi antaa jäljennös selvityksestä mainituille tahoille. Yhdistyksen purkautumisen rekisteröinnistä ei seuraa rekisteröimättömän yhdistyksen syntyminen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu erityisesti esiin, että ehdotettu loppuselvityskokouksesta luopuminen helpottaa pienten ja vähävaraisten yhdistysten hiipuneen yhdistystoiminnan päättämistä. Samalla esimerkiksi liitoissa työskentelevien työntekijöiden tilanne helpottuu, kun resurssit voidaan ohjata muuhun kuin päättyvän yhdistystoiminnan hallintointiin.

Esityksessä ehdotetaan myös eräitä muita tarkistuksia yhdistyslakiin. Esityksen mukaan yhdistyslain muutos oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Kevyemmän tilinpidon sääntelyä voi esityksen mukaan soveltaa aikaisintaan 1.7.2023 alkavalla tilikaudella. Edellä todetun valossa on tärkeää, että lakiehdotus hyväksytään mahdollisimman pian.

Lakivaliokunta pitää esityksessä ehdotettuja muutoksia ja sen tavoitteita tärkeinä ja perusteluina. On tärkeää, että kansalaistoiminnan muodoissa tapahtuneet muutokset sekä toimintaympäristön muutos otetaan paremmin huomioon yhdistyksiä koskevassa lainsäädännössä. On perusteltua, että yhdistyksille sallitaan uusien vaihtoehtoisten keinojen hyödyntäminen niiden toiminnassa yhdistyksen toiminnan tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi ja helpottamiseksi. Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoi-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2022 vp

tuksen mukaisena. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomioin.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

Laki yhdistyslain muuttamisesta

13 §. Yhdistyksestä eroaminen. Pykälä sisältää säännökset yhdistyksestä eroamisesta. Pykälää ehdotetaan esityksessä muutettavaksi yhdistysten käytössä olevien viestintäpalveluiden ja niiden käyttötapojen huomioon ottamiseksi siten, että pykälän 1 momentissa säädetään pääosin voimassa olevaa lakia vastaavasti jäsenen eroilmoituksesta ja sen vastaanottamisesta. Momenttiin ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi nykyistä yhdistyskäytäntöä vastaava nimenomainen säännös siitä, että hallitus voi päättää, että eroilmoituksen voi ottaa vastaan myös muu taho kuin hallitus ja että ilmoituksen voi tehdä myös muulla todisteellisella tavalla kuin kirjallisesti.

Yleisperusteluissa todetuin tavoin lakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna. Valiokunta toteaa lisäksi selvyuden vuoksi, että eroilmoitusten vastaanottamisesta voi tarvittaessa määrätä myös säännöissä lain sallimissa rajoissa.

35 §. Hallitus. Pykälä sisältää säännökset yhdistyksen hallituksesta. Esityksen mukaan pykälään lisätään uusi 4 momentti, jonka mukaan hallitus voi päättämänsä menettelyn mukaisesti tehdä päätöksiä kokousta pitämättä, jollei säännöissä määrätä toisin. Jos päätös tehdään pitämättä kokousta, se on kirjattava, varmennettava ja säilytettävä luotettavasti.

Yleisperusteluissa todetuin tavoin lakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna. Valiokunta korostaa jo vallitsevan yhdistyskäytännön perusteella olevan selvää, että kaikille hallituksen jäsenille on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus osallistua myös muuhun kuin kokouksessa tehtävään hallituksen päätöksentekoon (ks. myös HE, s. 21).

39 §. Vahingonkorvausvelvollisuus. Pykälä sisältää säännökset vahingonkorvausvelvollisuudesta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan esityksessä muutettavaksi siten, että yhdistyslain mukainen vahingonkorvausvelvollisuus on hallituksen ja toiminnantarkastajan lisäksi sellaisella muulla taholla, joka yhdistyksen sääntöjen perusteella hoitaa hallintoon kuuluvaa tehtävää. Esityksen perustelujen mukaan tällaisten toimihenkilöiden lisäksi yhdistyksessä voi olla mm. päivittäiseen hallintoon kuuluvia tehtäviä hoitavia henkilöitä, joiden osalta hallituksella on yleisestä hallinnon järjestämisvelvollisuudesta seuraava ohjaus- ja valvontavastuu mutta joiden vahingonkorvaus yhdistystä kohtaan määräytyy yleisten vahingonkorvausta koskevien periaatteiden perusteella (HE, s. 24).

Lakivaliokunta pitää ehdotettua säännöstä perusteltuna, eikä valiokunnalla ole huomauttamista myöskään ehdotetun säännöksen sanamuotoon. Valiokunta toteaa selvyuden vuoksi, että voimassa olevan lain mukainen korvausvastuu koskee yhdistyksen toimihenkilöä, joka muuten kuin työntekijän asemassa aiheuttaa yhdistyslain perusteella korvattavan vahingon. Voimassa olevassa laissa ei ole määritelty, ketä pidetään toimihenkilönä. Lakiehdotuksen tarkoitus on selventää sitä, keitä yhdistyksen puolesta toimivia yhdistyslain erityinen vahingonkorvausvastuun sääntely

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2022 vp

koskee. Ehdotuksen perusteella yhtäältä yhdistyksen ja sen hallituksen jäsenet ja toisaalta toimihenkilöt, muut luottamushenkilöt ja vapaaehtoiset voivat ennakoida, kenen toimiin ja laiminlyönteihin sovelletaan yhdistyslain korvausvastuuta ja kenen osalta sovelletaan työntekijän vastuuta tai yleisiä vahingonkorvausoikeuden periaatteita. Vastuusäntelyn soveltamisalan selventäminen parantaa myös yhdistyksen puolesta toimivien oikeusturvaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 200/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 13.12.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Suldaan Said Ahmed vas
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto